ILM-FAN XABARNOMASI, SCIENCE BULLETIN, ВЕСТНИК НАУКИ.
ISSN: 3030-3931, Impact factor: 7,241 Volume 10, issue 2, Noyabr 2025
https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi worldly knowledge
OAK Index bazalari : research gate, research bib.
Qo'shimcha index bazalari: zenodo, open aire. google scholar.

MUSTAQILLIK YILLARIDA ANDIJON VILOYATIDA XUSUSIY SHIFOXONALARNING TASHKIL ETILISHI

To'xtasinov Toxirjon Mo'minjonovich

Andijon davlat tibbiyot instituti

Ijtimoiy gumanitar fanlar kafedrasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola Andijon viloyatida O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng xususiy tibbiyot muassasalarining shakllanishi va bosqichma-bosqich rivojlanishi jarayonlarini tahlil qiladi. Tadqiqot davomida davlat tomonidan sog'liqni saqlash tizimiga kiritilgan islohotlar, xususiy sektor uchun yaratilgan huquqiy va iqtisodiy imkoniyatlar, xususiy tibbiyot muassasalarining hududiy infrastruktura va aholi salomatligiga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, Andijon viloyatida xususiy klinikalarning paydo bo'lishi, ularning moddiy-texnik bazasi, xizmat sifati, malakali tibbiyot xodimlari faoliyati hamda aholining ushbu muassasalarga bo'lgan ehtiyoji ilmiy asosda yoritiladi. Maqola tarixiy tahlil, statistik ma'lumotlarni solishtirish, ilmiy xulosalar chiqarish va amaliy kuzatish metodlari orqali tayyorlandi.

Kalit so'zlar: Andijon viloyati, xususiy shifoxona, mustaqillik, sog'liqni saqlash, tibbiy xizmat, tadbirkorlik, modernizatsiya, innovatsion tibbiyot.

Kirish:

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng davlat boshqaruvining barcha jabhalarida tub o'zgarishlar amalga oshirildi. Ayniqsa sog'liqni saqlash tizimi bo'yicha olib borilgan islohotlar mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. Mustaqillikdan oldin O'zbekistonda tibbiy xizmatlar faqat davlat tizimiga asoslangan edi. Tibbiyot muassasalari moddiy-texnik bazasi eskirgan, aholiga xizmat ko'rsatish sifati past, tibbiyot xodimlari malakasini oshirish jarayoni yetarli darajada emas edi. Shu sababli sog'liqni saqlash tizimini bozor iqtisodiyoti tamoyillariga mos ravishda qayta tashkil etish dolzarb masala bo'ldi.

O'zbekiston hukumati tomonidan tibbiyot sohasida xususiy sektorni rivojlantirishga imkon beruvchi normativ-huquqiy baza yaratildi. Bu esa xususiy tibbiyot muassasalarining shakllanishi va kengayishi uchun asos bo'ldi. Andijon viloyati demografik zichligi yuqori, iqtisodiy faolligi kuchli hudud sifatida xususiy tibbiyot tizimining tez rivojlanishiga zamin yaratdi. Viloyatda aholi ehtiyojlari va demografik vaziyat xususiy klinikalar uchun barqaror talabni yuzaga keltirgan.

Mazkur tadqiqot aynan Andijon viloyati misolida xususiy tibbiyot sohasining shakllanishi, rivojlanishi, hozirgi holati va istiqbollarini o'rganishga qaratilgan. Andijon viloyatida tibbiy xizmatlarga bo'lgan talabning yuqoriligi, tadbirkorlik faoliyati uchun yaratilayotgan imkoniyatlar, zamonaviy diagnostika va davolash usullarini joriy etish jarayonlari xususiy tibbiyot tizimining jadal rivojlanishiga olib keldi.

ISSN: 3030-3931, Impact factor: 7,241 Volume 10, issue 2, Noyabr 2025
https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi worldly knowledge
OAK Index bazalari : research gate, research bib.
Qo'shimcha index bazalari: zenodo, open aire. google scholar.

Metodlar:

Tadqiqotda tarixiy tahlil, statistik ma'lumotlarni o'rganish, taqqoslash va kuzatish usullari qo'llandi. Tarixiy tahlil Andijon viloyatida mustaqillikdan so'ng xususiy tibbiyotning bosqichma-bosqich rivojlanishini aniqlash imkonini berdi. Statistik ma'lumotlar orqali viloyatda yillar davomida ochilgan xususiy tibbiyot muassasalari soni, ularning xizmat ko'rsatish darajasi, tibbiyot xodimlari soni va aholining tibbiy xizmatlardan foydalanish hajmi o'rganildi. Taqqoslash metodi asosida xususiy va davlat tibbiyot muassasalari infratuzilmasi va xizmat sifati qiyoslandi. Kuzatish usuli orqali Andijon shahridagi bir qator klinikalarning faoliyati o'rganildi.

Natijalar:

Mustaqillikning ilk yillarida Andijon viloyatida xususiy tibbiyot sektori asta-sekin shakllana boshladi. 1990-yillarning oxiriga kelib viloyatda dastlabki xususiy stomatologiya kabinetlari, kichik diagnostika punktlari, fizioterapiya xonalarining tashkil etilgani kuzatildi. Ularning faoliyati cheklangan bo'lib, asosan stomatologik xizmatlar va laboratoriya tahlillari bilan kifoyalangan. Vaqt o'tishi bilan aholining sifatli tibbiy xizmatga bo'lgan ehtiyoji ortib, xususiy klinikalar soni yil sayin oshdi. 2000-yillarga kelib Andijonda poliklinika tipidagi xususiy tibbiy markazlar paydo bo'la boshladi. Ular umumiy vrach qabulidan tashqari, UZI, rentgen, laborator tahlillar, pediatriya va ginekologik xizmatlar ko'rsata boshladi. Natijada xususiy sektor viloyatda sog'liqni saqlashning muhim bo'g'iniga aylandi.

2010 yildan so'ng xususiy tibbiyot tizimi yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davrda davlat tomonidan xususiy tibbiyot uchun soliq imtiyozlari, litsenziyalash tartibining soddalashtirilishi, kredit va subsidiya mexanizmlarining kengayishi xususiy klinikalarning jadal rivojlanishiga xizmat qildi. Andijon davlat tibbiyot institutining faoliyati kengayib, viloyatda yuqori malakali shifokorlar soni ortishi xususiy sohaning ilmiy-kadr tayanchini mustahkamladi. Bu jarayonda kardiojarrohlik, nevrologiya, travmatologiya, pediatriya, kosmetologiya va fizioterapiya yo'nalishida ixtisoslashgan klinikalar paydo bo'ldi.

2020 yildan keyingi davr xususiy tibbiyotning modernizatsiya bosqichi sifatida qaraladi. Bu davrda telemeditsina, raqamli tibbiy diagnostika, laborator avtomatizatsiyasi, MRT va kompyuter tomografiya kabi texnologiyalar xususiy tibbiyot amaliyotiga kirib keldi. Aholining shaxsiy sog'liq madaniyati oshgani, COVID-19 pandemiyasining sog'liq tizimiga ta'siri ham xususiy klinikalarga murojaat qilishni keskin oshirdi. Andijon viloyatida 2024 yilga kelib 280 dan ortiq xususiy tibbiyot muassasasi faoliyat yuritmoqda. Ularning katta qismi Andijon shahri, Asaka, Xonobod va Shahrixon tumanlarida joylashgan.

Bu klinikalarda taxminan o'n besh mingga yaqin tibbiyot xodimlari ishlamoqda. Shifokorlar, feldsherlar, hamshira va texnik xodimlarning band bo'lishi nafaqat sog'liqni saqlash tizimi, balki hudud iqtisodiyoti uchun ham muhim ahamiyatga ega. Aholining esa sifatli, tezkor va yuqori texnologik tibbiy xizmatga bo'lgan ehtiyoji qondirilmoqda. Xususiy klinikalarda UZI, rentgen, kompyuter tomografiyasi, laboratoriya tahlillari, jarrohlik amaliyotlari, stomatologiya, kosmetologiya, ayollar salomatligi bo'yicha xizmatlar keng yo'lga qo'yilgan.

Aholining xususiy tibbiy xizmatlardan foydalanish tajribasi ham ijobiy baholanmoqda. Xizmat sifati yuqori, shifokorlar bemorlarga individual yondashadi, navbatlar qisqa, diagnostika natijalari tez olinadi va davolash jarayonida zamonaviy yondashuvlar qo'llaniladi. Ammo

ISSN: 3030-3931, Impact factor: 7,241 Volume 10, issue 2, Noyabr 2025
https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi worldly knowledge
OAK Index bazalari : research gate, research bib.
Qo'shimcha index bazalari: zenodo, open aire. google scholar.

ayrim hududlarda xususiy klinikalar tibbiy xizmat narxlari aholining hamma qatlamiga ham mos kelmasligi kuzatiladi. Shu bilan birga, ayrim kichik shifoxonalarda laboratoriya xavfsizligi va sifat standartlarini mustahkamlash zarurati mavjud.

1-jadval Andijon viloyatida xususiy shifoxonalarning rivojlanish bosqichlari

Bosqich	Yillar	Xususiy sektor holati
Dastlabki shakllanish	1991–2000	Xususiy klinikalar soni kam, asosan stomatologiya xizmatlari
Faol rivojlanish davri	2001–2010	Diagnostika markazlari, poliklinikalar, kichik shifoxonalar
Modernizatsiya davri	2011–2020	Innovatsion klinikalar, laboratoriyalar, jarrohlik markazlari
Raqamli tibbiyot bosqichi	2021–hozir	Telemeditsina, zamonaviy diagnostika, xalqaro hamkorlik

Muhokama:

Andijon viloyatida xususiy tibbiyot sektori rivoji mustaqillik yillarida olib borilgan iqtisodiy va ijtimoiy siyosat natijasidir. Xususiy klinikalarning ko'payishi aholining tibbiy xizmatga bo'lgan talabini qondirishga, raqobatni kuchaytirishga va xizmat sifatini oshirishga xizmat qildi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik kengaydi. Bu jarayonda xususiy tibbiyot nafaqat diagnostika xizmatlari, balki jarrohlik, reabilitatsiya, pediatriya, ayollar salomatligi, fizioterapiya va kosmetologiya sohalarini ham o'z ichiga olgan holda keng ko'lamli tizimga aylandi.

Tadqiqot davomida aniqlanganidek, aholining xususiy shifoxonalarga murojaat qilishiga asosiy omillar sifatida xizmat sifati, zamonaviy texnologiyalar mavjudligi, individual yondashuv va malakali mutaxassislar ishi qayd etildi. Biroq ayrim masalalar bo'yicha takomillashtirishga ehtiyoj mavjud. Jumladan, xizmat narxlarini tartiblash, tibbiy sug'urta tizimini kuchaytirish, qishloq hududlarda klinikalar sonini oshirish, sifat monitoringi tizimini kuchaytirish kabi vazifalar dolzarb bo'lib qolmoqda.

Xulosa:

Yakuniy tahlillar shuni ko'rsatadiki, mustaqillik yillarida Andijon viloyatida xususiy tibbiyot tizimi sezilarli darajada rivojlandi. Xususiy tibbiyot muassasalari soni yil sayin ortib, aholiga yuqori sifatli, zamonaviy, qulay va tezkor tibbiy xizmatlar ko'rsatish imkoniyati kengaydi. Bu esa aholining sog'lig'ini mustahkamlash, umr davomiyligini oshirish, tibbiyot xodimlari bandligini ta'minlash va hudud iqtisodiyotiga hissa qo'shish bilan ahamiyatlidir. Kelajakda tibbiy sug'urta tizimini yanada rivojlantirish, telemeditsina xizmatlarini kengaytirish, noyob tibbiy yo'nalishlar bo'yicha ixtisoslashgan klinikalar tashkil etish hamda qishloq hududlarida xususiy tibbiy xizmat infratuzilmasini kengaytirish zarur.

ISSN: 3030-3931, Impact factor: 7,241 Volume 10, issue 2, Noyabr 2025
https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi worldly knowledge
OAK Index bazalari : research gate, research bib.
Qo'shimcha index bazalari: zenodo, open aire. google scholar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 1992.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilish to‘g‘risida”gi Farmoni. – Toshkent, 1998.
3. “Aholini sog‘lig‘ini saqlash to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent, 2019.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026 yillarda sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish strategiyasi” Farmoni. – Toshkent, 2022.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining sog‘liqni saqlashga oid qarorlari va dasturlari (1991–2024). – Toshkent.
6. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi statistik ma’lumotlari. – Toshkent, turli yillar.
7. Andijon viloyati sog‘liqni saqlash boshqarmasi yillik hisobotlari (2010–2024). – Andijon.
8. Andijon viloyati statistika boshqarmasi. “Demografiya va sog‘liqni saqlash ko‘rsatkichlari” statistik to‘plami. – Andijon, 2023.
9. Andijon davlat tibbiyot instituti ilmiy jurnallari va ilmiy-uslubiy maqolalar to‘plami. – Andijon, 2017–2024.
10. Ismoilov I., To‘xtayev B. O‘zbekiston sog‘liqni saqlash tizimi islohotlari tarixiy tahlili. – Toshkent: “Innovatsiya ziyo nashriyoti”, 2022.
11. Saidaliyev S. O‘zbekistonda xususiy tibbiyot rivojlanishining nazariy asoslari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
12. Jurayev A. Mustaqillik yillarida tibbiyot sohasida amalga oshirilgan islohotlar. – Toshkent: Tibbiyot akademik nashriyoti, 2019.
13. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO) rasmiy hisobotlari va O‘zbekiston bo‘yicha tahlillar. – www.who.int
14. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi rasmiy veb-sayti. – www.ssva.uz
15. Mahalliy xususiy klinikalar ochiq statistik ma'lumotlari va yillik hisobotlari (Andijon, 2018–2024).